

УДК 330:336.1

DOI: <https://doi.org/10.12345/pmt-issue1-2021-02>**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА: СУЧАСНІ АСПЕКТИ****FINANCIAL MECHANISM OF INNOVATIVE AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP: MODERN ASPECTS****Косач І. А.**доктор економічних наук, професор
професор кафедри публічного управління
та менеджменту організацій,Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів
ORCID ID: 0000-0003-1730-7140**Жаворонок А. В.**кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва,
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, Чернівці

ORCID ID: 0000-0001-9274-8240

Дегтярьов А. В.Аспірант кафедри публічного управління
та менеджменту організацій,Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів
ORCID ID: 0000-0003-2665-2544**Iryna Kosach**Doctor of Economics, Professor,
Professor of Department of Public Administration and Organizations' Management,
Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv**Artur Zhavoronok**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi**Artem Degtiarov**Candidate of Phd, Department of Public Administration
and Organizations' Management,
Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv

Досліджено основні напрямки та пріоритети державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва на основі використання фінансових інструментів. Обґрунтовано, що управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємництва потребує заходів державної підтримки, які є складовою державного регулювання розвитку підприємництва, та реалізуються на основі рішень органів державної влади та місцевого самоврядування. Розглянуто основні теоретичні підходи до визначення сутності фінансового механізму державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємницького сектора. Наголошено на впливі функціонування інституту підприємництва та рівня його інноваційно-інвестиційної активності на соціально-економічний розвиток країни. Окреслено перелік проблем об'єктивного та суб'єктивного характеру розвитку підприємництва на сучасному етапі трансформаційних змін у державній економічній політиці. Визначено, що фінансування інноваційної діяльності на державному рівні є недостатнім, а приватні інвестиції характеризуються безсистемністю та переважають у великих інтегрованих бізнес-структурах. На основі дослідження зарубіж-

ного досвіду запропоновано пріоритетні напрями удосконалення фінансового механізму державної підтримки.
Ключові слова: державна підтримка, інвестиції, інновації, підприємництво, розвиток, фінансовий механізм.

Исследованы основные направления и приоритеты государственной поддержки инновационно-инвестиционного развития предпринимательства на основе использования финансовых инструментов. Обосновано, что управление инновационно-инвестиционным развитием предпринимательства требует мер государственной поддержки, которые являются составной частью государственного регулирования развития предпринимательства, и реализуются на основе решений органов государственной власти и местного самоуправления. Рассмотрены основные теоретические подходы к определению сущности финансового механизма государственной поддержки инновационно-инвестиционного развития предпринимательского сектора. Отмечено влияние функционирования института предпринимательства и уровня его инновационно-инвестиционной активности на социально-экономическое развитие страны. Определен перечень проблем объективного и субъективного характера развития предпринимательства на современном этапе трансформационных изменений в государственной экономической политике. Определено, что финансирование инновационной деятельности на государственном уровне недостаточно, а частные инвестиции характеризуются бессистемностью и во больших интегрированных бизнес-структурах. На основе исследования зарубежного опыта предложены приоритетные направления совершенствования финансового механизма государственной поддержки.
Ключевые слова: государственная поддержка, инвестиции, инновации, предпринимательство, развитие, финансовый механизм.

According to economic transformation and reforming of financial policy goals the influence of the financial mechanism on innovation and investment development of the business sector of the economy has been forced, which highlights the need for additional research in this area. The purpose of this research is to study the financial mechanism of innovation and investment development business in terms of transformational change. Research methodology is a set of principles, approaches, general theoretical, special, and interdisciplinary methods of scientific knowledge, namely morphological analysis, comparative analysis, methods of deduction and logical generalization, analysis and synthesis. It is determined that the reform of decentralization of power has led to the creation of institutional problems in the economic mechanism of state support for small business. The main directions and priorities of state support of innovation and investment development of entrepreneurship based on the use of financial instruments are studied. It is substantiated that the management of innovation and investment development of entrepreneurship requires measures of state support, which are part of the state regulation of business development, and are implemented on the basis of decisions of public authorities and local governments. The main theoretical approaches to determining the essence of the financial mechanism of state support for innovation and investment development of the business sector are considered. The influence of the functioning of the institute of entrepreneurship and the level of its innovation and investment activity on the socio-economic development of the country is emphasized. According to the generalization of leading scientists researches, it has been noted that the state support of innovation and investment activities of small businesses is extremely important for the development of regions and local communities. It is determined that the financing of innovation activities at the state level is insufficient, and private investments are characterized by inconsistency and predominate in large integrated business structures. Based on the study of foreign experience, priority areas for improving the financial mechanism of state support are proposed.
Key words: state support, investments, innovations, entrepreneurship, development, financial mechanism.

Постановка проблеми. Процес інноваційно-інвестиційного розвитку є одним із пріоритетних напрямків державної економічної політики. Проте сучасні трансформаційні процеси, зростання ролі регіонального управління, реформа децентралізації публічної влади вимагають формування нових підходів до управління інноваційно-інвестиційним розвитком провідних сфер економіки, до яких відноситься і підприємництво.

Важливість формування і розвитку економічних систем, що функціонують на основі інтенсифікації технологічних змін, потребує реалізації державної політики, яка створює необхідні умови для залучення інвестицій, впровадження інноваційних проєктів у пріоритетних галузях економіки, формування інноваційної активності суб'єктів господарювання на регіональному та місцевому рівнях. При цьому ключову роль у реалізації зазначеної політики та забезпеченні її результативності відіграють фінансовий механізм та роз-

винений фінансовий сектор економіки з широким набором фінансових інструментів, що сприяють активізації інвестиційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження державної політики управління розвитком підприємництва, в тому числі на основі фінансових інструментів, знаходиться у фокусі уваги таких дослідників, як А. Бутенко, М. Войнаренко, В. Ляшенко, З. Варналій, І. Балабанов, О. Василік, Г. Швець та інших. Проте трансформація цілей та завдань фінансової політики в умовах економічних перетворень та реформування системи державного управління зумовлює посилення впливу фінансового механізму на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємницького сектора економіки, що актуалізує необхідність проведення додаткових досліджень в цьому напрямку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження фінансового механізму управління інноваційно-

інвестиційним розвитком підприємництва в умовах трансформаційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах трансформаційних змін, що відбуваються в українській економіці та публічному управлінні, поняття «розвиток» є об'єктом досліджень багатьох фахівців. Найчастіше розвиток розглядається в контексті здатності будь-якої соціально-економічної системи змінювати свою структуру, а з іншого — виступати процесом. Аналіз сучасних підходів до визначення змісту поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток» свідчить про дискусійність цього питання та відсутність спільної точки зору з приводу сутності та факторів впливу. Дослідники є єдиними в тому, що інноваційно-інвестиційний розвиток відбувається на основі проведення наукових досліджень, впровадження науково-технічних розробок, подальшої комерціалізації нововведень, які здатні забезпечити конкурентне лідерство суб'єкта господарювання та мають позитивний вплив на макроекономічні процеси.

Розглянувши широкий спектр підходів до його визначення, вважаємо доцільним констатувати, що сучасні дослідження є узагальненими та не враховують специфіку окремої галузі та сфери економіки, зокрема сектора підприємництва. Отже, на нашу думку, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва — це процес взаємодії фінансових, майнових і немайнових активів, інтелектуального капіталу, організаційних змін технічних, технологічних, який сприяє забезпеченню ефективності діяльності суб'єкта підприємства, зростанню рівня його конкурентоспроможності та вирішенню-соціально-економічних проблем суспільства.

На нашу думку, виходячи із проведених досліджень, найважливішими характеристиками інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства є:

1. Науково-технічний аспект, тобто вкладання коштів в зміну стану інноваційного потенціалу суб'єкта підприємства.

2. Економічний аспект, тобто інноваційно-інвестиційний розвиток має корелюватись із ринковим попитом, приносити прибуток суб'єкту підприємства, сприяти зростанню ефективності його функціонування.

3. Соціальний аспект: передбачає, що інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства має сприяти задоволенню потреб суспільства в якісній продукції або послугах, створенні нових робочих місць, підвищенню добробуту та якості життя населення.

Головним суб'єктом інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки виступає держава, функції якої полягають в управлінні інноваційним потенціалом як країни, так і регіонів та ок-

ремих сфер економіки, визначенні пріоритетів науково-технічної діяльності, розвитку та впровадженні механізмів реалізації основних напрямків державної політики.

Провідний дослідник становлення та розвитку підприємницького сектора економіки З. Варналій пріоритетну роль у інвестиційно-інноваційному розвитку економіки віддає малому бізнесу та вважає, що державна політика підтримки малого підприємства — це сукупність (комплекс) пріоритетних рішень, які визначають основні напрямки і форми правового, економічного та організаційного сприяння розвитку малого підприємства з урахуванням інтересів держави та суб'єктів господарювання [2].

Одним із напрямків державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку виступає фінансова підтримка. Механізми реалізації державної політики підтримки розвитку підприємства, з одного боку, повинні забезпечувати ефективний процес функціонування підприємницьких структур, а з іншого — їхній інноваційно-інвестиційний розвиток відповідно до вимог ринку та трансформацій зовнішнього середовища. Для реалізації державної політики у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства актуальним є функціонування фінансового механізму.

Дослідження фінансових механізмів в державному управлінні знаходиться у фокусі досліджень багатьох вчених. Так, І. Т. Балабанов визначає фінансовий механізм з точки зору ресурсного підходу як «систему дії фінансових важелів, яка виражається в організації, плануванні й стимулюванні фінансових ресурсів» [1]. На рівні державного регулювання розглядає фінансовий механізм О. Д. Василік, а саме, як «...сукупність форм і методів створення і використання фондів фінансових ресурсів із метою забезпечення різних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення» [3, с. 28]. З точки зору сукупності конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів розглядає сутність фінансового механізму Г. Швець [8, с. 34].

Отже, узагальнюючи зазначене, вважаємо за доцільне розглядати фінансовий механізм реалізації державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства як сукупність фінансових методів, інструментів і важелів, які взаємодіють між собою на державному, ринковому й внутрішньому рівнях та спрямовані на реалізацію інвестиційних і інноваційних функцій підприємства за умови функціонування відповідної інституційної системи. Таким чином, фінансовий механізм може існувати і бути реалізованим лише за умови функціонування інституційного механізму та його організаційної та правової складових.

Розглянемо досвід країн Європейського спів-

товариства у використанні фінансових заходів підтримки підприємництва. Процес фінансування заходів із підтримки малого бізнесу відбувається на основі використання Структурних фондів Євросоюзу, що забезпечується налагодженою роботою Фонду регіонального розвитку та Соціального фонду. На рівні держав фінансова допомога забезпечується за допомогою таких фінансових інструментів, як податкові пільги в перші роки заснування бізнесу, кредитами на пільгових умовах суб'єктам, орієнтованим на інноваційну діяльність, охорону довкілля і екологічні проекти, підприємствам з високою соціальною значимістю та тим, що працюють у депресивних регіонах. До фінансового розвитку малих суб'єктів підприємництва також задіяні національні Торгівельно-промислові палати, Асоціації малого бізнесу [9].

З урахуванням потреб суб'єктів малого підприємництва найбільше значення має розвиток фінансової інфраструктури, до якої відносяться державні і громадські фінансові організації, товариства взаємного кредитування і гарантування. Наприклад, в Іспанії з 1978 р. функціонує система товариств взаємних гарантій, які широко розвинені і в інших країнах Європейського союзу. В Японії поширення набули асоціації гарантування позик; в Німеччині сформований спеціальний федеральний фонд для надання пільгових кредитів суб'єктам підприємництва, пріоритетно малого бізнесу, у Франції в 1989 р. створено спеціальний банк «Креді де л'екіпман». У США існує ряд програм, в рамках яких кредитори малого бізнесу забезпечуються гарантіями. Наприклад, програма сприяння проблемним малим підприємствам SBA надає 85% -у гарантію під позику до 150 тис. дол. і 75% -ю -під позику понад 150 тис. долл. [5]

Найпоширенішими формами фінансової підтримки, що використовується провідними країнами, є наступні:

- підтримка початківців підприємств — надання позичок під гарантію при створенні нових підприємств;
- мікрокредитування — кредитування дрібних і найдрібніших підприємств;
- надання довгострокових кредитів на розши-

рення основного і оборотного капіталу малого підприємництва, а також на підтримку малого підприємства, що діє в інноваційних, ризикованих сферах, пріоритетних галузях;

- пільгові кредити зі зниженою процентною ставкою, спеціальної схемою сплати відсотків і погашення кредитів (так, в Іспанії кредити видаються на 5-7 років з відстрочкою повернення на один або два роки зі змінною процентною ставкою);
- надання гарантій банкам по кредитах малого підприємництва, при цьому сума гарантій становить в середньому до 80% від суми кредиту (в США — 90%, Великобританії — 70-85%) на термін від 2 до 8 років;
- гранти.

В таблиці 1 узагальнимо деякі приклади кредитної підтримки підприємств малого бізнесу в країнах ЄС.

Дія механізмів реалізації державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва має, з одного боку, сприяти ефективності процесів розробки та і провадження інновацій, з іншого боку — стимулювати інвестиційну діяльність у відповідності із вимогами трансформаційної економіки, поточними та можливими змінами економічного і політичного середовища. При цьому вплив механізмів не повинен перешкоджати нормальному процесу функціонування підприємницької структури.

Фінансування інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва в Україні здійснюється шляхом використання наступних джерел:

- коштів державного бюджету України;
- коштів місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;
- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; — інші джерела, не заборонені законодавством України [7].

Розглянемо фінансування інноваційної діяльності за період 2015-2019 р.р. Як видно з таблиці 2, пріоритет протягом всього періоду серед всіх джерел фінансування мали власні кошти підприємств, проте у 2018-2019 р.р. їхня питома вага у структурі

Таблиця 1

Кредитні програми підтримки малого бізнесу в країнах ЄС

Країна	Програма	Гарантійний ліміт (тис. євро)
Франція	SOCAMA	200
	OCEO	1500
Угорщина	Garantıqa	840
	AVHGA	340
Італія	Federconfidy Confindustria	2000
Нідерланди	Agentschap NL	1200
Португалія	SEF	1200

Джерело: систематизовано автором за [9]

Витрати на фінансування інноваційної діяльності

	2015		2018		2019	
	Млн.грн	У % до загального обсягу	Млн.грн	У % до загального обсягу	Млн.грн	У % до загального обсягу
Всього	13813,7	100,0	12180,1	100,0	14220,9	100,0
Власні кошти підприємств	13427,0	97,2	10742,0	88,2	12474,9	87,7
Кошти державного бюджету	55,1	0,4	639,1	5,2	556,5	3,9
Кошти місцевих бюджетів	38,4	0,3	13,4	0,1	109,9	0,8
Кошти інвесторів-резидентів	74,3	0,5	109,7	0,9	72,3	0,5
Кошти інвесторів-нерезидентів	58,6	0,4	107,0	0,9	42,5	0,3
Кредити	113,7	0,8	473,9	3,9	853,2	6,0
Кошти інших джерел	46,6	0,4	95,0	0,8	111,6	0,8

Джерело: сформовано автором

фінансування знизилась в порівнянні із 2015 р. на 9,0 та 9,5% відповідно. В той же час обсяг фінансування за рахунок власних коштів у 2019 р. мав тенденцію до зростання — на 1732,9 млн.грн більше, ніж у попередньому році [6]. Фінансування за рахунок коштів державного бюджету за весь період мало незначну частку в структурі витрат, проте у 2018 р. відбулось її зростання в порівнянні із 2015 р. У 2019 р. і питома вага коштів державного бюджету, і їхній обсяг знизились в порівнянні із 2018 р. на 1,3% та 82,6 млн.грн. відповідно. Значне збільшення коштів місцевих бюджетів спостерігається у 2019 р. — на 96,5 млн.грн. порівняно із 2018 р., що обумовлено потсуповим впровадженням децентралізаційного управління в процес реалізації державної політики інноваційного розвитку.

Як свідчить світовий досвід, органи місцевого самоврядування здатні більш ефективно здійснювати фінансування інноваційної діяльності, ніж центральні органи державного управління. Кредитні ресурси також використовуються досить активно — у 2019 р. фінансування за рахунок кредитів збільшилось на 379,3 млн.грн. в порівнянні із 2018 р.

Отже, за даними таблиці 2 вважаємо доцільним констатувати, що фінансування інноваційної діяльності на державному рівні є недостатнім, а приватні інвестиції характеризуються безсистемністю та переважають у великих інтегрованих бізнес-структурах. При цьому іноземне інвестування значно втратило своє позиції на кінець 2019 р. — на 64,5 млн.грн. менше, ніж у 2018 р.

Згідно Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» найбільш використовуваними ме-

тодами державної фінансово-кредитної підтримки є: дотації, субсидії, субвенції; державні та місцеві замовлення; надання позик і гарантій державними та регіональними органами; фінансова підтримка загальнодержавних фондів і регіональних фінансових інститутів; сприяння розвитку підприємництва [7]. Вона має цільову направленість, тобто надається суб'єктам господарювання, як задіяні у пріоритетних та стратегічно важливих напрямках економік, а також мають розвинену експортну діяльність та створюють нові робочі місця.

Кредитні ресурси мають вирішальне значення для інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва, що обумовлює необхідність формування розвиненої та розгалуженої банківської системи високого ступеня надійності та довіри. Як свідчить зарубіжний досвід, фінансова політика провідних країн спрямована на підтримку банківської експансії завдяки можливості отримання суб'єктами підприємництва доступних кредитів. Основними характеристиками кредитної політики держави також є пільговість та цільовий характер кредитування. Це, перш за все, стосується державних кредитів, які надаються згідно цілей та пріоритетних напрямків державних програм і є вигідними для представників бізнесу за умовами кредитування. Із кредитною діяльністю пов'язано використання такого фінансового інструменту, як гарантії банкам для надання ними кредитів приватним фірмам з боку державних органів.

Залучення кредитних ресурсів здатне вирішити модернізації основних фондів, впровадження та реалізації проектів, диверсифікації продукції та виробничої діяльності суб'єктів господарювання. При цьому слід враховувати недостатню розвиненість фінансової інфраструктури, що є

негативним явищем в умовах реалізації державної політики підтримки бізнесу.

Починаючи із 2017 р. має місце фінансування інвестиційних проєктів суб'єктів підприємництва за програмою Фонду розвитку підприємства, що був створений на базі Німецько-Українського Фонду. Підтримка підприємців за даною програмою реалізується за наступними напрямками:

- підтримка суб'єктів середнього та малого підприємства шляхом залучення банків-партнерів та використанню таких фінансових інструментів, як пільгові кредити, гарантії та компенсація відсоткових ставок;

- розвиток інфраструктури фінансування МСП через удосконалення процедур кредитування та розвиток банківської інфраструктури.

На кінець 2020 р. фондом було видано 164 тисячі кредитів малим та середнім підприємствам на загальну суму близько 843 млн. євро або 28,7 млрд. грн. Недоліком програми є доступність кредиту лише під залог майна, отже, скористатися нею проблематично для переселенців з Криму та Донбасу.

Додаткове кредитування суб'єктів підприємства мало місце у 2020 р., що пов'язано із пандемічною кризою та недоотриманням суб'єктами бізнесу необхідного фінансування. Кредитні ресурси за даних умов є найбільш гнучкою формою задоволення фінансових потреб підприємств. Проте ставки кредитування бізнесу у провідних банках України є занадто високими — від 12,5% у АТ КБ «Приватбанк» до 29% у АТ «Ощадбанк» в залежності від умов кредитування [177]. В порівнянні із розвинутими країнами ставки є занадто високими. Так, у США середня банківська ставка кредитування складає 2,75%, у Великій Британії та Канаді — 2%. Негативною рисою є направленість кредитів — як правило, кредитні ресурси направляються вітчизняними підприємцями на рефінансування, а не на розвиток. Отже, криза, спричинена COVID-19, погіршила загальні умови розвитку підприємств бізнесу, що характеризується зниженням обсягів кредитування. Нестабільність державної підтримки, відсутність гнучкості у розробці заходів державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства вимагають від підприємств адаптації до нестабільних ринкових тенденцій та запуску про-

цесів інноваційного розвитку. З метою вирішення зазначених проблем було розроблено Державну програму підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» [6]. Мета програми — формування ефективних умов кредитування підприємств малого та середнього бізнесу. Специфікою програми є компенсація державою частини відсоткової ставки банку. Найвигідніші умови — 5% — надаються тим представникам малого та середнього бізнесу, які створюють щонайменше два робочі місця. За перші чотири місяці обсяг фінансування склав 348,4 млн. грн. Після рефінансування кредитів під 0% портфель доступних кредитів почав зростати швидше і на кінець 2020 р. склав майже 5 млрд. грн за 2,2 тис. кредитних договорів. На початок квітня до Програми було залучено 28 банків, а 12500 суб'єктів підприємства отримали кредит [6]. На жаль, лише шосту частину обсягів кредитування складають кредити на інвестиційний розвиток, інші спрямовані на вирішення проблем, спричинених пандемічною кризою. Недоліком Програми є те, що не кожен підприємець має право скористатися нею. Так, за весь період дії Програми 27% заявок на кредити було відхилено, оскільки ключовим критерієм видачі кредиту залишається платоспроможність підприємця, а Програма не має розроблений механізм зниження ризиків для комерційних банків. Таким чином, найбільшу частку кредитів отримали представники агробізнесу (58%), в той час, як обсяг кредитування підприємств торгівлі та сфери послуг як найбільш постраждалих під час пандемії, складає 12% [6].

Комплексне застосування інструментів фінансового механізму має пріоритетне значення для державної економічної політики, оскільки визначає рівень сформованості сприятливого економічного середовища для ведення бізнесу та впливає на місце економіки України у рейтингах міжнародних економічних організацій.

Висновки. Як показують проведені дослідження, стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку суб'єктів підприємства має ґрунтуватися на створенні такої системи фінансових важелів, яка була б здатна сформувати сприятливі умови для ведення підприємницької діяльності, створення інноваційних продуктів, розширення внутрішнього інвестування. Стимулювання підприємницької діяльності має відображати вимоги трансформації державного регулювання економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Москва: Финансы и статистика, 2014. 258 с.
2. Бутенко, А., Войнаренко, М., Ляшенко, В. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу: монографія: НАН України, Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2011. 326 с.
3. Варналій З. С. Основы підприємництва: навч. посіб. К. : Знання-Прес, 2006. 350 с.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів. К.: НІОС. 2000. 416 с.
5. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва в країнах світу. *Дер-*

жавне управління: удосконалення та розвиток: наукове видання Академії муніципального управління. 2015. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w>

6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

7. «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. 170. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення 20.07.2021).

8. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні. URL: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2017_10_20.

9. The World Bank. Data catalog. Available at: <http://data.worldbank.org>.

REFERENCES:

1. Balabanov, I. (2014). *Osnovy finansovogo menedzhmenta* [Basics of financial management]. Moscow: Finance and statistics, 2014, 258 p. (in Russian).

2. Butenko, A., Voinarenko, M., & Liashenko, V. (2011) *Modernizaciya mekhanizmiv rozvitku malogo ta seredn'ogo biznesu* [Modernization of mechanisms for small and medium business development]. Donetsk. (in Ukrainian).

3. Varnalij, Z. S. (2006). *Osnovi pidpriemnictva* [Basics of business], Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine (in Ukrainian).

4. Vasilik, O. (2000). *Teorlya finansiv* [Theory of finance]. Kyiv: NIOC, 2000. 416 с.

5. Olvinska, Yu.O. (2015), "Features of state regulation of small business in the world", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvitok: naukove vidannya, Akademiya municipalnogo upravlinnya*, Vol. 2, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w> (Accessed 20 Jul 2021).

6. Офіційний сайт Національного банку України. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> [in Ukrainian].

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On development and state support of small and medium business in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (Accessed 20 Jul 2021).

8. Shvets, H. (2017). *Suchasni tendentsii maloho pidpriemnytstva v Ukraini* [Current trends in small and medium enterprises in Ukraine]. Retrieved from: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2017_10_20 [in Ukrainian].

9. The World Bank. Data catalog. Retrieved from: <http://data.worldbank.org>.